

Lakóhelyünk I.

Városunk

**Kompetenciaterület:
Szociális, életviteli és környezeti kompetenciák**

4. évfolyam

Programcsomag neve: Én és a világ

A modul szerzője: IFA Műhely

(Dr. Mihály Ottó, Dr. Falus Katalin, Jakab György, F. Kristóf Mária, Czincz Józsefné, Iván Márta, Janicsek Lajos Tamás, Kálmán Katalin, Kolláth Erzsébet, Marcz Klára, Molnár Géza, Molnár Zsuzsa, Montay Beáta, Ursu Zsuzsa, Zsigmond Ottilia)

MODULLEÍRÁS

Ajánlott korosztály	9-10 évesek
Ajánlott időkeret	3 × 45 perc
A modul közvetlen célja	A lakóhely és a működését biztosító rendszer megismerése
A modul témái, tartalma	Témák: Természet és társadalom-földrajzi környezetünk, lakóhelyünk Tartalom: A tanulók megismerkednek a lakóhely intézményeivel és azok funkcióinak, feladatainak összefüggésével, „várost alapítanak” a megszerzett tapasztalatok, ismeretek felhasználásával
Megelőző tapasztalat	Gyűjtőmunka és/vagy tanulmányi séta (szempontok alapján, lásd a megjegyzés rovatban), rajkészítés.
Ajánlott továbbhaladási irány	A megalapított város működtetése
A kompetenciafejlesztés fókuszai	Önszabályozás: véleményelfogadás, kompromisszumkészség, döntésképesség A szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív készségek: kritikai gondolkodás, szabályalkotás, információgyűjtés, rendszerezés Társas kompetenciák: együttműködés, empátia, mások szempontjainak tekintetbevétele Környezeti kompetencia: rendszerszemlélet, problémamegoldó gondolkodás
Kapcsolódási pontok	A NAT-hoz: Ember a természetben; Ember és társadalom; Művészetek (Vizuális kultúra); Magyar nyelv és irodalom; Kommunikáció; Életvitel és gyakorlati ismeretek Tantárgyakhoz: környezetismeret, magyar nyelv és irodalom, vizuális kultúra, technika Modulokhoz: Lakóhelyünk II. III. IV.
Támogató rendszer	Spencer Kagan: <i>Kooperatív tanulás</i> . Önkonet Kft. Budapest, 2001 Hortobágyi Katalin (szerk.): <i>Projekt kézikönyv</i> . Válogatás a hazai és külföldi projekt-irodalomból. IFA. Budapest, 2002

Módszertani ajánlás

A Lakóhelyünk I-IV. egy nagy projektként is feldolgozható.

A projekt – Hortobágyi Katalin meghatározása szerint – „egy sajátos tanulási egység, amelynek a középpontjában egy probléma áll. A feladat nem egyszerűen a probléma megoldása vagy megválasztása, hanem a lehető legtöbb vonatkozásnak és összefüggésnek a feltárása, amely a való világban az adott problémához organikusan kapcsolódik.” Ezt kell mindig szem előtt tartani a projekt munka tervezése, szervezése, lebonyolítása

és értékelése során. Jelen esetben a saját lakóhelyük részletesebb, mélyebb megismerése a tanulók feladata, a projekt konkrét célja. Tágabban vett célja pedig, hogy a tanulók a való életben, konkrét, őket közvetlenül érintő szituációkban ismerik meg lakóhelyük jelenét, intézményeit és azok működését. Tapasztalati úton találkoznak településük örömeivel és problémáival, és saját maguk képet alkotnak lakóhelyük jövőjéről. A céloknak megfelelően a projekt által fejlesztendő képességek elsősorban az együttműködés, a téma alapos, sokoldalú körbejárása, az ismeretek, vélemények megalapozása, tervezés – kivitelezés – értékelés, kreativitás, kutatás, problémamegoldás.

A modul megvalósítása előtt kérjük meg a tanulókat, hogy gyűjtsenek képeket a településükről, szórólapokat, helyi újságokat, kiadványokat és a lakóhely arculatát tükröző anyagokat. Szempontjait a helyi adottságoknak megfelelően határozzuk meg. Mi magunk pedig mutassuk be a településhez kapcsolódó heraldikai jeleket.

Szervezzünk tanulmányi sétát, adjunk a tanulóknak megfigyelési feladatokat, melyeket majd csoportokban végeznek (például a település jelentősebb intézményei, közlekedése, kereskedelmi és szolgáltató egységeire vonatkozóan).

Még kinn a terepen vagy bent az iskolában a tanulók a megfigyelési feladatoknak megfelelően készítsenek rajzokat, amit az 1. modul elején fognak bemutatni.

Az I/b feladathoz szerezzük be a saját településünk térképvázlatát, ha lehet, különböző nagyságú nagyításban. Jó lenne a végén olyan nagyításig eljutni, amin akár az épületek is látszanak, illetve amibe berajzolhatóak. Ha nyomtatásban nem találjuk, keressük az interneten. Másoljunk, nyomtassunk a feladathoz annyi példányt, ahány csoport lesz.

A feldolgozás lényegét tekintve a kooperatív csoportmunkán alapszik, ennek megfelelően a tanulói aktivitás, a csoporton belüli verseny helyett az együttműködés kerül a középpontba, hiszen a projekt végső megjelenési formája valamilyen közös termék. A projektfeladat során a tanár új szerepkörbe kerül, hiszen a tudás egyedüli birtokosából a tanulásmódszertan, az ismeretszerzés és kritikai gondolkodás képviselőjévé válik, vagyis módszertani szakértője és egyben a diákok segítője lesz. A csoportalakítás előtt döntsük el, hogy az osztályban működő csoportok dolgoznak együtt, vagy a modul feldolgozásához új csoportokat hoznak létre. A modul megkezdése előtt a termet rendezzük át a csoportmunkához. Annyi körbeülhető asztal legyen, ahány csoport fog dolgozni. A feladatok variációja differenciálásra is lehetőséget nyújt.

A modulban alkalmazott kooperatív technikák:

Szóforgó

Adott egy téma. A négyfős csoport tagjai megegyezés szerinti sorrendben, egymás után szólnak hozzá a témához.

Kerekasztal

A szóforgó tevékenységes változata. A feladat elvégzése ugyanúgy felváltva történik. Például a témához kapcsolódóan a csoport egyik tagja felír egy szót, majd a lapot továbbadja a mellette ülő csoporttársának, aki szintén továbbadja a harmadiknak, negyediknek. A lap addig forog körben, amíg le nem jár az idő. A tevékenység lehet írás, cédulák felragasztása, dominó lerakása, adott kártya halmazba helyezése stb.

Gondolattérkép

A gondolat- vagy gondolkodástérkép olyan grafikai szervező, amely hatékonyan segíti az átgondolt, szerkezetében és tartalmában igényesen felépített szövegalkotást. Alkalmas szóban és írásban megalkotandó különféle szövegek (előadás, hozzászólás, esszé, értekezés) megtervezésére.

Központi fogalma funkcionálhat címként, ahhoz kapcsolódó kulcsfogalmaiból a szövegalkotás során tételmondatokat fogalmazhatunk, a kulcsfogalmakhoz rendelt információk, megjegyzések, észrevételek pedig a tételmondatot kifejtő, bizonyító szövegrészek, bekezdések vázlatául szolgálhatnak.

Az elkészítés menete:

Határozzuk meg a témát, ez kerüljön a gondolkodástérkép centrumába.

Keressünk különféle szempontokat, amelyekkel a téma értelmezhető, megvizsgálható, kifejthető. (Ezekből a szempontokból válasszuk ki a legérdekesebbeket vagy a feladatnak megfelelőket, és a centrumhoz kapcsolva jelöljük a csomópontokat kulcsszavakkal. Tisztázzuk az egyes szempontok egymáshoz való logikai viszonyát – például, ha az utazásról kell gondolkodni, előbb azt tekintem át, hova utazom, mert attól függ, mit viszek magammal.)

Gyűjtsünk össze minél több észrevételt, információt, részletet az egyes szempontokhoz, és lehetőség szerint állítsuk őket logikai láncba.

Döntsük el, milyen sorrendet követünk a szövegalkotáskor (hogyan kezdem, milyen résztémát érintek először, hogyan kapcsolom össze a részeket, mivel zárom a szöveget).

A gondolatterképet vázlatként használva kezdjük el a szóbeli vagy írásbeli szövegalkotást.

Kilépőkártya

Az oktatási-képzési folyamat egy-egy egységének, szakaszának reflektálási fázisában alkalmazható technika, amely módot ad arra, hogy a tanulók a tananyagra, illetve saját tanulási folyamatukra reflektáljanak: kiemeljék a legfontosabb gondolatokat, kérdést fogalmazzanak meg az anyaggal kapcsolatban, megjegyzést, észrevételt tegyenek.

A technika alkalmazása az alábbi előnyökkel járhat: segíti a gyors, egyéni reflektálást, miközben inspirálja a magasabb szintű gondolkodási folyamatokat, a tananyaghoz való személyes kapcsolódást, továbbá visszacsatolást nyújt a tanárnak, segítve őt a tanítási-tanulási folyamat tervezésében, szabályozásában, szükség esetén korrigálásában, és megteremti a tanár-diák interakció egy sajátos formáját.

Az alkalmazás menete:

A tanítási egység (tanóra, tanítási nap stb.) vége előtt néhány (kb. 10) perccel a tanár kioszt a tanulóknak egy-egy kártyát (cédulát), és arra kéri őket, hogy írjanak le néhány, az adott órán (napon stb.) megismert, megtárgyalt, számukra fontos gondolatot, egy tananyaghoz kapcsolódó kérdést, valamint egy személyes megjegyzést vagy észrevételt.

A modulok tartalma:

Lakóhelyünk I.: Megismerkednek a településsel, intézményeivel és települést alapítanak.

Lakóhelyünk II.: A tanulók saját intézményt alapítanak, ehhez cégért és tárgyi feltételeket terveznek, és meglátogatnak egy valós intézményt.

Lakóhelyünk III.: Az egyén életét összekapcsolják az intézményekkel, megismerik az intézmények szerepét az egyén életében.

Lakóhelyük IV.: Feltárják lakóhelyük értékeit és problémáit, az utóbbiakra megoldásokat keresnek és megtervezik településük jövőjét.

A projekt megvalósításához a következő két lehetőséget ajánljuk:

1. Kerettörténet: Egy furcsa álom (Találkozás a földönkívüliekkel)

Egy gyereknek álmában, települése főterén megjelent egy űrhajó. Az űfőből apró lények szálltak ki, akik, furcsa módon, magyar nyelven szólaltak meg:

– Az XT640-es bolygóról érkeztünk. Felderítők vagyunk, akiknek az a feladata, hogy feltárjuk a kölcsönösen előnyös együttműködés lehetőségeit. Távcsoveinkkel este ezernyi fénypontot láttunk, nappal hatalmas füstoszlopokat. Rádióinkkal olyan jeleket fogtunk, amelyek intelligens lények jelenlétére, életre utaltak. Meg kell ismernünk benneteket ahhoz, hogy eldönthessük, miben tudunk együttműködni, segíteni egymás fejlődését. Kérünk, kedves bolygólakó, segíts bennünket abban, hogy minél többet megtudjunk a lakóhelyedről, annak működéséről és környezetéről!

A település megismerése (vagyis a négy modul) után a földönkívüliek a mostani helyzetben még nem látnak ilyen lehetőséget, túl sok a probléma. Úgy gondolják, hogy egy kicsit még fejlődnünk kell: ezt kell megtervezni a diákoknak. Búcsúzáskor a tanulók a projekt során elkészített produktumokkal megajándékozhatják őket. A vendégek megígérik, hogy 20 év múlva visszatérnek, és megnézik, mi valósult meg a tanulók terveiből, hogy eldöntsék, letelepednek-e a Földön.

2. Valóságos keret: Testvérosztály

A tanító keres az osztály számára egy hasonló korú gyerekekből álló (hazai vagy magyarul beszélő külföldi) testvérosztályt, amelyik vállalja a közös munkát. A projekt célja ebben az esetben is a gyerekek saját településének megismerése és mások számára történő bemutatása. A munkát a másik osztállyal történő együttműködés teszi még izgalmasabbá, hiszen a tanulók nemcsak saját településüket ismerik meg és ismertetik valaki mással, hanem egyúttal ők is megismerkednek majd az ott készült produktumok révén a másik településsel.

A modul befejezéseként a tanulók összeállítják az elkészült produktumokat és elküldik a testvérosztálynak, megtekintik a testvérosztálytól kapott, az ő településükre vonatkozó produktumokat. Lehetőség szerint a projekt befejezése után is fenntartják a kapcsolatot, esetleg személyes találkozást is kezdeményeznek.

Speciális javaslatok az értékeléssel kapcsolatban

A munka szervezése és értékelése során vegyük figyelembe a személyes érzékenységet. Az értékelési mód és a tartalom összefüggését tegyük világossá a gyerekek előtt.

A modul mellékletei

Tanári melléletek

P1 – Szókartyák

P2 – Eseményképek

P3 – Legfontosabb intézmények

P4 – Intézményalakítás

P5 – Értékelés